

Llengua i dialectes: esperances per al català, el gallec i el basc

Emili Boix-Fuster
Maria-Pilar Perea (eds.)

UBe

**Llengua i dialectes:
esperances per al català,
el gallec i el basc**

Llengua i dialectes: esperances per al català, el gallec i el basc

Emili Boix-Fuster
Maria-Pilar Perea (eds.)

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Edicions

Índex

Introducció <i>Emili Boix-Fuster, Maria-Pilar Perea</i>	9
Polítiques lingüístiques: possibilitats, límits i accions <i>Albert Bastardas i Boada (Universitat de Barcelona)</i>	13
Polítiques lingüístiques: per què tanta intolerància envers la diversitat? <i>Emili Boix-Fuster (CUSC – Universitat de Barcelona)</i>	25
Les polítiques lingüístiques i la diversitat: compatibles? <i>Pere Comellas Casanova (Universitat de Barcelona)</i>	45
L'abast, les possibilitats i els límits de la política lingüística <i>Miquel Strubell (Societat Catalana de Sociolingüística)</i>	61
La relació entre l'estàndard i els dialectes en català: una visió des de l'equitat <i>Joan Costa-Carreras (Universitat Pompeu Fabra)</i>	75
Renovació o empobriment? Llengua comuna i variació diatòpica <i>Lluís Gimeno Betí (Universitat Jaume I)</i>	103
Dialèctica de l'estàndard, dialèctica de les varietats dialectals <i>Maria-Pilar Perea (Universitat de Barcelona)</i>	107
O estándar e «o resto»: unha visión crítica sobre a noción de «galego de calidade» <i>Víctor M. Longa (Universidade de Santiago de Compostela)</i>	125
Dialectos y estándar vasco <i>Gotzon Aurrekoetxea, Lorea Unamuno, Ariane Ensunza (Universidad del País Vasco / Euskal Herriko Unibertsitatea)</i>	151

Introducció

Cada llengua és un marcador d'identitat paradigmàtic. Quan diem «soc jo» a través d'un intercomunicador, d'un telèfon o d'un mòbil, mostrem un tret únic de la nostra identitat, similar en part a la nostra cal·ligrafia o a les empremtes dactilars. Les nostres maneres individuals de parlar —els nostres idiolectes— ens singularitzen, doncs, d'una manera única i intransferible, tal com investiga la lingüística forense. Escoltant com parla algú, en descobrim la identitat geogràfica, la identitat de gènere, la identitat social, la identitat generacional, la identitat ètnica, la identitat religiosa...

Dues dates significatives. El 28 de juliol de 1983 Òscar Ribas, el cap del Govern d'Andorra, es dirigí en català a l'Assemblea General de les Nacions Unides el dia que el seu Principat passà a ser-ne l'estat membre número 184. El 27 de setembre de 2014 el primer ministre de l'Índia, Narendra Modi, es va adreçar a la mateixa assemblea plenària de l'ONU en hindi, mentre que en ocasions anteriors s'havia triat sempre l'anglès.

En ambdós comunicats aquests dignataris, més que comunicar, simbolitzaven, brandaven la seva llengua com una bandera, com un estendard, perquè, com afirmà Ribas, «cal aprofundir en les pròpies arrels». Quan Narendra Modi, president de l'Índia, per primer cop usà l'hindi en lloc de l'anglès, o quan l'Ajuntament de Cadaqués trià d'usar l'article salat en el seu butlletí municipal, o quan els ebrencs escrivien (i escriuen) a les seves pancartes «Salvem lo riu», feien una afirmació d'identitat.

Aquests trets identitaris (*indexical* en anglès) desperten, creen, faciliten molt sovint opinions i avaluacions. Inevitablement, valorem per a bé i per a mal les varietats lingüístiques: desgraciadament molt sovint en termes negatius i estigmatitzadors. Recordem el tristament famós adjectiu *patois*, emprat a França per denigrar les varietats que no fossin el presumptament «lògic», «racional» i supremacista francès del poder.

Hi ha, doncs, valoracions jerarquitzades de les llengües, de les seves varietats i dels seus accents, que arriben a ser assassines i tot. La idea funesta de puresa ha facilitat que moltes llengües (respecte a les llengües dominants) i moltes varietats (respecte a les varietats estàndard respectives) reculin i fins i tot desapareguin. L'encongiment i anivellament de les llengües i els dialectes del

planeta és constatable, tant o més que el canvi climàtic. El valor instrumental és la vara de mesurar predominant en un món on el capitalisme omnipresent ho transforma tot en mercaderia. Per què els humans tenim i reproduïm aquestes mentalitats lingüicides tan funestes? Per què excloem els diferents? Per què la diversitat és percebuda més com una amenaça, com una nosa, que com un atot positiu? Per què Babel per a molta gent sembla una maledicció? Per què discriminem quan tots, tots, som minoria en algun tret de la nostra identitat? Encara molts aspiren a societats compactes on no hi hagi espai per a la dissidència, per a maneres de viure i de parlar diferents.

Als països de llengua catalana, a més, la desintegració interna, la manca d'una concepció unitària de la llengua, són amenaces prou serioses per al nostre futur com a comunitat sociocultural diferenciada. La llengua catalana té esclatxes tant en el front institucional com en el front quotidià. En el front institucional, l'Advocacia de l'Estat (no pot ser altra cosa que l'espanyola) (*Ara*, 2/10/2019) impedia la intercomunicació entre les nostres tres zones principals: «El Govern espanyol considera que l'executiu valencià s'ha de comunicar en castellà amb el català i balear. L'Advocacia de l'Estat afirma que la unitat de la llengua només és un fet "acadèmic" que no té aplicació en la llei». En el front quotidià, una enquesta recent encarregada per la Plataforma per la Llengua (*El País*, 7/11/2019) assenyala que «el 51% dels catalans creuen que català, mallorquí i valencià no són la mateixa llengua». La desintegració afecta, per tant, molt més enllà dels particularistes tradicionals (*blaveros* i *gonellistes* de tota mena, per exemple) i és un fenomen estructural davant del qual els lingüistes fem sentir poc la nostra veu, probablement ja enrogallada de repetir el que per a nosaltres és una obvietat científica. Rudolf Ortega resumia bé aquest panorama desolador, precisament en un diari no gaire catalanista:

El problema que té avui la unitat de la llengua és que no és percebuda enlloc, ni es fa present de cap manera, ni arriba al parlant més enllà de les lliçons teòriques dels llibres de text sobre el domini lingüístic del català [un oxímoron?]. No hi ha cap política activa de conjunció entre les tres grans administracions catalanoparlants que arribi a l'usuari a través d'alguna plataforma pública, digue'n mitjans de comunicació, digue'n legislació compartida, digue'n qualsevol mena d'acció unitària que superi la territorialitat amb què s'encotilla la llengua a través de la Constitució [...] continuen faltant espais compartits en què la llengua s'expressi amb tota la varietat i sigui percebuda, alhora, com la mateixa entitat. (*El País*, 7/11/2019)

En el món capitalista del segle XXI, desigual i cruel, les masses compten. Amb el domini audiovisual, el pes de la llengua escrita (mai dominant, val a dir)

recula i la col·loquialització impera. En el cas del català, la presència (afortunada) de nous parlants planteja la qüestió de qui té autoritat en la seva evolució: els especialistes cooptats de les acadèmies de la llengua o els aprenents nous del català, els neoparlants que no en dominen ni els pronoms febles ni la nova ortografia.

A hores d'ara trobem arreu dues ideologies lingüístiques en competència. D'una banda, filla del romanticisme, trobem la ideologia de l'autenticitat, que prioritza el que és genuí, idiosincràtic d'un grup humà. I aquí cada llengua té molts trumfos per ser una ferma candidata a ser-ne una de les manifestacions més sobresortints. Moltes reformes lingüístiques des del segle XIX, tan romàntic, segueixen aquesta ideologia, i la reforma del català no n'és una excepció. D'altra banda, trobem la ideologia de l'anonimat, que prioritza les llengües de l'espai públic, les que són de tothom i de ningú. L'autenticitat assegura la lleialtat lingüística dels parlants de tota la vida, però en limita l'expansió als neoparlants. Una llengua necessita esdevenir llengua de l'àgora, comuna, anònima per a viure i no sols sobreviure.

La llengua no és governada, doncs, solament per l'autoritat de les elits. Per tant, les masses haurien d'arribar a tenir criteris propis pel que fa a les llengües, pel que fa a la dignitat igual de totes elles i de tots els seus parlants. La població ha de responsabilitzar-se del futur de les seves llengües i varietats. Com podem arribar a esmicolar tants prejudicis envers les llengües i varietats? Com podem evitar tantes substitucions lingüístiques i tantes desdialectalitzacions? Com podem esporgar tants prejudicis? Alguns filòlegs, reclosos en el seu món, no s'adonen que aquestes concepcions tenen arrels socials. El filologisme (la confiança excessiva en el poder transformador de la llengua) no ajuda a canviar aquestes actituds lingüístiques tan desgavellades i tan negatives. Cal polititzar la llengua. Cal una empatia envers el que és diferent, envers el que parla diferent. Hem d'assolir el que cercaven alguns romanistes alemanys i que en occità en deien *l'amor de lonh* (l'amor pel que està lluny).

Hem vist que les llengües i les seves varietats identifiquen perquè són codis d'allò més maleables. Les llengües, a més, tenen la peculiaritat que identifiquen, però alhora són acumulatives i no excloents. La hibridació i el canvi hi són molt més possibles i factibles que en la identificació nacional o religiosa, per exemple. També les llengües, amb permís dels puristes, permeten un marge molt gran d'hibridació (en diuen *translanguaging*, darrerament).

En aquest volum volem presentar breument idees per entendre millor la diversitat tant de les llengües (des de la sociolingüística) com dels seus dialectes (des de la dialectologia). La comparació entre tres llengües amenaçades —el català, el gallec i el basc— creiem que té un poder heurístic prou enriquidor.

La lluita i l'aspiració pel respecte de la diversitat interlingüística i intralingüística és una part de la lluita més global en defensa de tot tipus de diversitats, una lluita aferrissada per desfer-nos de l'esperit caïnita que encara té (o potser inevitablement té) la humanitat. El subtítol del volum («esperances per al català, el gallec i el basc») vol donar a entendre que creiem que hi ha viaranys de sortida contra les intoleràncies lingüístiques, siguin quines siguin, que hi ha maneres de reconciliar la igualtat amb la diversitat.

EMILI BOIX-FUSTER
MARIA-PILAR PEREA

Polítiques lingüístiques: possibilitats, límits i accions¹

Albert Bastardas i Boada
Universitat de Barcelona

1. LES DIMENSIONS ESTATAL I EUROPEA

Rebre avui a Catalunya l'encàrrec de reflexionar sobre les polítiques lingüístiques i les seves possibilitats i els seus límits no té res de simple ni de fàcil. La situació sociolingüística de tota l'àrea catalanòfona és avui encara més complexa que abans, amb actituds més aviat hostils dels poders de l'Estat, amb més població d'orígens diferents, amb més impacte de les tecnologies mediàtiques que vehiculen produccions que no són en català, amb més control internacional de l'economia, amb índexs importants d'atur i amb una persistència encara alta de la preferència per l'ús del castellà en les relacions intergrupals. A això hem d'afegir les conseqüències —encara poc conegudes— que en el camp dels comportaments lingüístics hagin pogut tenir o tindran els esdeveniments polítics i jurídics relacionats amb l'intent d'arribar a la independència, que poden haver produït un augment dels fenòmens d'*identització* potser contraris al català. Malgrat, doncs, les polítiques favorables al català en el sistema educatiu —especialment l'educació primària— i en els usos oficials dependents del govern autònom, la situació sociolingüística té punts foscos i els usos socials no són tan optimistes com potser hom hauria pogut esperar.²

Pensar en les polítiques lingüístiques pot presentar encara més dificultats que dur a terme un estudi sociolingüístic, ja que no es tracta només de comprendre els factors i les dinàmiques de les situacions, sinó d'imaginar, dissenyar i valorar les accions legislatives i governamentals que caldria executar. I el marge d'error en aquest pla pot ser força alt, oimés en els complexos casos catalans. Aquesta contribució, doncs, no pretén pas ser exhaustiva, sinó només una aproximació a alguns aspectes parcials de la situació.

1 Text basat en la intervenció en la taula rodona «L'abast, les possibilitats i els límits de les polítiques lingüístiques», duta a terme dins del 25è Col·loqui Lingüístic de la Universitat de Barcelona (CLUB 25), 17 de novembre de 2017. Escrit el març del 2019. L'article forma part del projecte «EVOGEN» (FFI 2015-64459P).

2 Veg. Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu (2014).

Quins canvis s'haurien de produir en la política lingüística catalana en vista de les evolucions sociolingüístiques i dels canvis socials dels darrers anys?

Atès que, de moment, no sembla albirar-se a curt termini una possibilitat real d'independència, cal insistir amb fermesa en l'obtenció de més reconeixement oficial del català tant en l'àmbit espanyol com en l'europeu. No és acceptable de cap manera que una comunitat lingüística mitjana d'Europa com la catalana tingui menys reconeixement estatal i europeu que llengües amb una demografia menor o semblant —com el danès, el suec, el finès, el lituà, el letó, etc.— pel fet de no tenir un estat propi.³ Formar part d'un estat amb un altre grup lingüístic majoritari no hauria d'implacar perdre els reconeixements i les funcions que acompanyen l'oficialitat dels idiomes que disposen d'un estat plenament independent. S'han de promoure les reformes constitucionals pertinents i s'ha de reconèixer l'oficialitat del català en els òrgans oficials espanyols, amb la implantació de les facilitats i els serveis lingüístics corresponents a fi que els ciutadans i els representants catalans puguin usar sense traves el seu idioma en els òrgans comuns de l'Estat i en tots els serveis que aquest presta en el territori de cada nacionalitat. Altrament, el missatge és de menyspreu envers la comunitat lingüística catalana, que no és reconeguda ni acceptada com a igual pel que fa als drets en l'àmbit de govern i en els òrgans polítics i judicials compartits, com són els de l'Administració estatal comuna.⁴

També els òrgans de l'Estat compartit haurien de revisar les polítiques en l'àmbit dels *media*, ja que des de la introducció dels canals de televisió privats i de les plataformes digitals l'oferta en català ha disminuït comparativament d'una manera extrema, fet que caldria corregir aplicant l'article 20.3 de la Constitució espanyola, que fa referència al respecte a la diversitat lingüística en els mitjans de comunicació. L'oferta en català hauria d'augmentar considerablement i els canals haurien de tenir programacions especials per a les àrees catalanòfones, més enllà dels canals que depenen directament de les comunitats autònomes amb llengua pròpia. Idealment, la programació disponible en català no hauria de ser menor que les que reben les altres comunitats mitjanes europees. També des de les instàncies estatals compartides caldria intervenir en els programaris d'ordinadors i mòbils, i en els jocs i altres iniciatives en l'àmbit informàtic lúdic.

Igualment, la projecció internacional de la llengua i la cultura catalanes hauria de ser promoguda i sufragada pels organismes estatals responsables de

3 Veg. Bretxa i Vila (2018).

4 Veg. Bastardas i Boix (coords.) (1994 i 2004).

les accions exteriors, ja sia per pròpia iniciativa, ja sia facilitant al màxim la col·laboració amb els ens autonòmics que en tinguin la responsabilitat. L'Estat «central», en conjunt, ha d'assumir amb claredat la seva obligació de reconeixement i defensa del català, ja que les diferències en els volums demogràfics fan de la comunitat catalanòfona a Espanya políticament una minoria «estructural» o «perpètua». Mai les zones catalanoparlants podran tenir el control absolut de les Corts Generals, per la qual cosa la responsabilitat de les majories és crucial per a aquest reconeixement de la igualtat i equitat lingüístiques. Caldria aconseguir que l'Estat deixés de ser hostil al català i passés a ser, si més no, propici i favorable al seu desenvolupament. De models no en falten i els representants polítics no han de cessar de denunciar els fets i presentar les seves propostes, tot aprofitant les conjuntures que es puguin anar presentant.

El reconeixement de l'oficialitat del català en les institucions europees probablement podria aconseguir-se, sempre, és clar, que l'Estat espanyol ho sollicités i hi donés suport. No té cap sentit un reconeixement de les altres llengües mitjanes europees i fins i tot del maltès, i negar-lo al català pel fet de no tenir un estat independent. El fet que la població catalana pugui ser bilingüe o plurilingüe i sàpiga també el castellà no elimina el seu dret a ser reconeguda, igual com el fet que la població danesa o l'holandesa domini l'anglès no els el lleva. El fet del coneixement no treu el dret al reconeixement.

Aquesta dimensió europea del català, però, és encara poc coneguda per la població catalana mateixa. La idea prevalent és encara la d'una llengua petita, menor. Quan en una conferència, per exemple, expliques que el català té més parlants que moltes altres llengües europees amb estat propi, la majoria de l'auditori queda sorpresa. Crec que l'assoliment del reconeixement europeu és una de les batalles futures que cal guanyar. És legítima i plenament lògica, i potser podria ser, almenys, un fruit concret de les grans mobilitzacions dels darrers temps. Cal començar, però, fent prendre consciència d'aquesta realitat al conjunt de la població de les terres catalanòfones.

2. EL PLA LOCAL

Reduir la pressió del castellà a Catalunya per part de l'Estat no equival, però, a tenir la situació solucionada i a no haver de pensar més en política lingüística. Atesos els poders —relatius però reals— de l'Administració autonòmica en l'organització de força funcions comunicatives de tipus oficial en el país —govern, educació, sanitat, mitjans de comunicació de la seva dependència, universitats, etc.— i en vista de la pluralitat en la composició actual de la pobla-

ció, altres qüestions demanen l'atenció i són objecte de debat. Quins serien els principis que haurien de guiar l'organització lingüística d'una societat complexa com la catalana actual?

Com que una de les característiques presents és la barreja de les poblacions, alguns dels principis clàssics de l'organització de les societats multilingües —com ara el de territorialitat— són poc aplicables al cas català. Si, per contra, postulem el de la personalitat estricta —en què és sempre el ciutadà el que pot triar l'una o l'altra llengua en el marc d'un bilingüisme institucional i públic complet—, ens trobem aleshores que la característica de la comunitat catalana de viure políticament integrada en un estat en què és majoritari l'altre grup lingüístic amb qui conviu al seu territori, i de qui sap també el seu idioma, pot generar una bilingüització generalitzada del grup minoritari i, en canvi, molt menys intensa en el majoritari. L'organització lingüística de la societat catalana és, doncs, una de les qüestions més controvertides i que més debats pot generar.

Com podem conciliar el reconeixement de la pluralitat lingüística social i l'assegurament de la continuïtat i el desenvolupament de la llengua en situació de minorització? En el fons d'aquest problema hi ha la qüestió de quina fora la millor manera d'organitzar la coexistència del català i el castellà en dos àmbits distints que són interdependents. Així, vista la situació només des de Catalunya, en un model hi hauria dos grups lingüístics importants i, segons això, com en altres casos, podria no haver-hi interllengua declarada (el pont es faria a través dels bilingües de cada grup, com al Quebec o a Nova Brunsvic). En aquest model, totes les comunicacions oficials haurien de ser en totes dues llengües perquè no estaria assegurat que cada grup entengués la llengua de l'altre. A Catalunya i Espanya, però, i a diferència de Canadà, sí que hi ha clarament explicitada una interllengua en el marc general espanyol, el castellà, que ha de ser coneguda i dominada per tothom. És aleshores quan el model bilingüe igualitari *només* en el subestat pot no funcionar, ja que una de les llengües té *de iure* i *de facto* funcions d'àmbits superiors que no té l'altra i és demogràficament molt superior. A més, en el cas espanyol, el català i les altres llengües que no són el castellà no són pràcticament reconegudes en l'àmbit estatal comú ni són usades en les comunicacions habituals dels grans actors comunicatius.

Una de les possibles solucions a aquesta situació clarament dissimètrica entre la força del castellà i la del català és l'afavoriment del català en el màxim de funcions públiques a fi que, en conjunt, en pugui resultar un equilibri parcialment compensatori de les desigualtats de partida. Aquesta solució afavoreix el bilingüisme personal, ja que cada llengua té funcions (quasi) exclusives o prevalents que la fan necessària i apropiada, i així promou la integració de

les poblacions i dona utilitat pràctica al català per a tothom. Es tractaria, en aquest cas, d'aconseguir un equilibri basat en una igualtat de càrregues: les persones que tenen el català com a primera llengua aprenen castellà i l'usen en determinades funcions, preferentment extralocals, i, a l'inrevés, també el grup que té el castellà com a primera llengua aprèn català i l'usa en funcions específiques, habitualment intralocals. De fet, en conjunt, probablement el millor fora avançar amb solucions mixtes en cada àmbit que donessin resposta *ahora* al desig de reconeixement i presència i al de sostenibilitat de cada grup.

Cal anar amb compte en aquests debats perquè sempre hi ha una confusió de partida sobre el significat del terme «bilingüisme» o bé *oficial i institucional* o bé *individual* que convé aclarir: encara que sembli paradoxal, i simplificant molt i deixant ara de banda altres factors, a un *bilingüisme oficial i institucional* —plenament igualitari— tendeix a correspondre-hi un *monolingüisme individual* —car no cal que els individus dels diferents grups aprenguin i usin l'altre codi si ho poden fer tot només amb un, el seu de partida—. En canvi, a un *monolingüisme oficial* tendeix a correspondre-hi, en el cas del grup la llengua del qual no fa aquestes funcions, un *bilingüisme personal*, ja que, a més del seu, als membres d'aquest grup els interessarà dominar l'idioma oficial i institucional per poder funcionar sense problemes. La millor manera, doncs, de justificar el bilingüisme personal en el cas de Catalunya i donar utilitat pràctica al català, és que aquest idioma tingui funcions realment importants que puguin compensar les cabdals que té el castellà en el marc espanyol general i, de fet, la seva utilitat internacional cada vegada més alta.

Un dels principis que podria sostenir una organització d'aquest tipus —en el cas espanyol/català, de fet, una doble asimetria en dos diferents plans, una desigualtat mútuament compensatòria però suficientment equilibrada— és el que vaig anomenar «subsidiarietat lingüística». ⁵ Vindria a dir, semblantment a com s'aplica en el pla politicoadministratiu europeu, que tot allò que puguin fer les llengües locals (i més febles), no ho han de fer les llengües més generals o globals. La clau, doncs, fora una distribució de funcions, de caràcter no jeràrquic, que afavorís els codis minoritzats a causa de la seva integració en espais polítics amb grups majoritaris de llengua diferent. D'aquesta manera podria ser possible la plurilingüïtzació dels individus, la intercomunicació i, alhora, la preservació de la diversitat lingüística. Aniríem més enllà de les polítiques basades en el concepte de drets per incloure-hi també una perspectiva ecosistèmica i dinàmica de l'evolució de les situacions.

5 Veg., per exemple, Bastardas i Boada (2004). També podeu consultar Bastardas i Boada (2007).

En el cas català això permetria la preservació d'unes funcions (quasi) exclusives o preferents per al català, que li donarien utilitat i funcionalitat en la seva pròpia societat i que li permetrien sobreviure en un marc en què el castellà hi fora també molt present a través de les funcions i dels missatges emesos per a la totalitat del perímetre estatal i, òbviament també, pel gran nombre dels seus parlants residents a l'àrea catalanòfona. Exemples de poliglotisme individual, distribució de funcions i manteniment lingüístic, en trobem, per exemple, a Luxemburg. Les possibilitats d'implantació del model hi foren sempre que s'arribés a uns consensos polítics bàsics, tant de la societat catalana com de l'espanyola en conjunt.

És clar que aquest model de prevalença pública del català a Catalunya —preservant la tria personal en les comunicacions de tipus privat— implica l'assoliment d'uns acords majoritaris de respecte mutu, convivència i solidaritat entre els distints sectors que configuren la societat catalana actual. Caldria introduir els canvis discursius i legals necessaris perquè tothom es trobi reconegut i alhora la comunitat catalanòfona d'origen se senti suficientment respectada i protegida. Cal reconèixer la diversitat i alhora la necessitat de sostenibilitat de la llengua més feble, en un marc de tanta pressió d'una llengua estatal i internacional tan forta com és el castellà. Cal obtenir la comprensió dels grups majoritaris si es vol organitzar la coexistència de les llengües en el món contemporani. Així com hi ha avenços en l'acceptació de polítiques públiques de defensa dels drets d'altres minories i també de la biodiversitat, no hauríem de descartar que n'hi hagués també en favor de les llengües mitjanes o menors sense estat propi.

De fet, és això el que ja vaig proposar el 2005 amb el concepte de «sostenibilitat lingüística»,⁶ que, inspirat en la visió complexica del pensament en *i*, més que no pas en l'o dicotòmic,⁷ permetés alhora el poliglotisme individual, la comunicació internacional i el ple manteniment i desenvolupament de la diversitat lingüística humana. Aquesta perspectiva pren com a base el paradigma sostenibilista que, sense renunciar a la millora del benestar de les societats humanes, alerta de la destrucció de les bases de la vida i postula un desenvolupament respectuós amb el medi i tecnològicament adequat a les característiques biològiques fonamentals que sostenen l'existència. Traslladant-la analògicament al pla de les llengües, podem postular la intercomunicació entre els diferents grups lingüístics però alhora preservant i desenvolupant els idiomes

6 Veg. Bastardas i Boada (2005).

7 Veg. Bastardas i Boada (2013 i 2014a). Es pot ampliar la perspectiva a Massip i Bastardas (eds.) (2014).